

-נייר מדיניות-

תכנית השומר החדש לחיזוק הביטחון

האישי לתושבי ישראל

ראשי פרקים:

1. רקע
2. הבעיה
3. תכנית השומר החדש לחיזוק הביטחון האישי

רקע –

ארגון השומר החדש הוקם בשנת 2008 כתגובה למצוקת חקלאים רבים בישראל שמצאו עצמם מתמודדים לבד מול בעיית היעדר משילות ואכיפה במרחב הכפרי. מטרתו העיקרית של הארגון בעת הקמתו הייתה שמירה על השטחים הפתוחים במרחב הכפרי ומניעת פשיעה חקלאית על-ידי הפעלת מתנדבים. עם השנים הרחיב הארגון את מטרותיו וחרט על דגלו להביא לשגשוג החקלאות בישראל במעשה ובלימוד על-ידי מתנדבים. בין פעילויותיו היום: סיוע לחקלאים בעבודה חקלאית, הגברת הנוכחות ושמירה על אדמות המדינה בדגש על השטחים הפתוחים, מניעת פשיעה וטרור חקלאי, תכניות חינוך לאהבת הארץ וחיבור לאדמה (במסגרות חינוך פורמלי ובלתי פורמלי).

כך בעשור האחרון מפעיל הארגון מדי שנה עשרות אלפי מתנדבים בסיוע לחקלאים ובשמירה על השטחים הפתוחים בדרך של הגברת הנוכחות במרחב הכפרי (בעיקר בפריפריה).

בדרך זו מונע השומר החדש מדי יום מקרים רבים של פשיעה חקלאית, טרור חקלאי, הצתות, השגת גבול וגניבה של תוצרת חקלאית. הכל תוך שיתוף פעולה מלא עם רשויות האכיפה (משטרה, מג"ב, צה"ל ומשרדי הממשלה).

מתוך העיסוק במניעת פשיעה חקלאית צבר הארגון ידע רב בתחום ופיתח מיומנויות הפעלת מתנדבים בשטחים הפתוחים ושיתוף פעולה עם רשויות החוק אשר מביאים להגברת האכיפה וחיזוק המשילות במרחב הכפרי.

בשנים האחרונות פרסם הארגון דו"ח פשיעה שנתי המרכז את נתוני הפשיעה במרחב הכפרי ומצביע על הקשיים בהתמודדות רשויות האכיפה עם בעיית הפשיעה הגוברת משנה לשנה.

בחצי השנה האחרונה, לאחר שהיעדר המשילות באזור עוטף באר שבע והנגב עלה מדרגה נוספת עד למקרה המזעזע של אונס הילדה בת ה-10 בעזוז, פועל הארגון לחיזוק הביטחון האישי של תושבי ישראל בכל מרחב בו אזרחים בתוך המדינה חוששים לחייהם ומפחדים לישון בשקט. הכל נעשה על-ידי הגברת נוכחות של מתנדבים וללא כל שימוש בנשק.

בחודש מרץ האחרון, מיד עם פרסום דו"ח הפשיעה השנתי של השומר החדש לשנת 2021, ערך הארגון כנס פשיעה בישראל בשיתוף עם "ישראל היום" בו השתתפו השר לביטחון הפנים, שר החקלאות, השר להתיישבות, חברי כנסת, ראשי רשויות, חוקרים ומפקדים בכירים במשטרה ובמג"ב בהווה ובעבר.

בין משתתפי הכנס הייתה תמימות דעים שתופעת היעדר המשילות הפכה למכת מדינה והתרחבה באופן משמעותי הרבה מעבר למרחב הכפרי בשטחים הפתוחים גם למרחב העירוני וכיום היא עומדת בפתחם של בתי התושבים ופוגעת בביטחונם האישי של כלל אזרחי ישראל.

מיד עם תחילת מבצע "שומר החומות" כאשר התקבלה הידיעה שתושבי לוד חוששים לחייהם ובורחים מבתיהם, בתי עסק בעכו נשרפים ונבזזים ותושבי ישובים רבים בגליל חוששים לצאת מבתיהם. התגייס הארגון באופן מידי לסייע ככל שניתן לחיזוק הביטחון האישי של התושבים בשמירה על בתי התושבים שהחליטו לעזוב בלוד, במניעת ביזה והצתות בעכו ובנוכחות מוגברת בישובים הצמודים למוקדי החיכוך שתושביהם הרגישו מאוימים וחששו לצאת מבתיהם.

הבעיה –

מדינת ישראל משקיעה את עיקר המאמצים והמשאבים בשמירה על ביטחון המדינה כנגד איומים מחוץ. בגזרה זו פיתחה המדינה תעשייה צבאית חזקה, השקיעה משאבים אדירים בצה"ל, בכוחות הביטחון ובטכנולוגיה המאפשרת לה להתמודד עם אתגרים ביטחוניים המופנים מחוץ לגבולות המדינה (רצועת עזה, גבול הצפון, מצרים, ירדן ועד גזרת אירן). במקביל פיתחה מדינת ישראל יכולת טובה ביותר של לחימה בטרור וסיכול פיגועים המגיעים מאיו"ש ומרצועת עזה.

במקביל לכך, התמודדות משטרת ישראל עם אכיפת החוק בתוך גבולות המדינה מצויה במשבר עמוק. ארגוני פשע גוברים דמי חסות (פרוטקשן) מבתי עסק, מפעלים, אתרי בניה וחקלאים ללא כל טיפול.

יש מחסור אדיר בכוח אדם לצורך אכיפה אפקטיבית במוקדי פשיעה ונושא פיתוח אמצעים טכנולוגיים לאכיפת פנים ואיסוף מודיעין לוקה בחסר. בנוסף, למשטרה אין את היכולת והאמצעים להתמודד עם אתגר השמירה והאכיפה בשטחים הפתוחים.

בחודש מאי האחרון, עם התפרצות המהומות בישובים המעורבים, התקשו גורמי אכיפת הפנים להתמודד לבדם עם השבת הסדר הציבורי ושמירה על שלטון החוק בתוך שטחי המדינה (לוד, עכו, יפו, ואדי ערה, עוטף באר שבע, הגליל, ירושלים וכד'). האנרכיה השתוללה ברחובות ולא קיבלה מענה הולם מגורמי אכיפת הפנים. ניתן היה לראות בשינוי המגמה כאשר שירות הביטחון הכללי נכנס לתמונה וסייע למשטרה במוקדי החיכוך המרכזיים.

מדובר בהתפרעות על רקע לאומני בתוך מרכזי הערים המעורבות ובסמוך לישובים בכל רחבי הארץ כאשר למשטרת ישראל אין כיום את היכולת לשמור על שלטון החוק כנגד התפרעות לאומנית בתוך שטחי ישראל.

המצב שנוצר הוא שרובם המוחלט של המתפרעים שבו לבתייהם וממשיכים בשגרת חייהם כאילו לא עשו מאום והם לא יועמדו לדין על מעשייהם (לא על רקע פלילי ולא על רקע לאומני).

אזרחים רבים ראו את אי הסדר הציבורי ומתוך הוואקום שנוצר החליטו לצאת לרחובות, "לקחת את החוק לידיים" כלשונם, ולהגיב באופן שאינו מערכתי אשר פגע עוד יותר בשלטון החוק.

ישנו צורך מידי לפעול לחיזוק הביטחון האישי של תושבי ישראל על מנת לאפשר חזרה לשגרת חיים בטוחה, שקטה ונורמטיבית. מדינת ישראל מתמודדת עם מכת מדינה של פגיעה קשה בריבונות והעדר שלטון החוק הדורשת טיפול שורש מעמיק בכדי להביא למצב בו תהיה ערוכה להתמודד עם גל ההתפרעויות הבא ולמגר את התופעה.

תכנית השומר החדש לחיזוק הביטחון האישי – הפתרון האזרחי

בשנה האחרונה פעל הארגון לקידומו של פתרון מערכתי שיביא למיגור תופעת הפשיעה החקלאית והיעדר המשילות בשטחים הפתוחים ולדעת הארגון פתרון זה יכול לתת מענה רחב יותר לבעיית היעדר המשילות וחיזוק הביטחון האישי של כלל תושבי ישראל.

מודל הפתרון האזרחי של השומר החדש גובש לאחר קיום צוותי חשיבה עם ראש המל"ל לשעבר, אלופים בדימוס, מרכז המועצות האזוריות ובמעורבות המשרד לביטחון הפנים, משרד ראש הממשלה ובעלי תפקידים בכירים במשטרה ובמג"ב.

כשם שבעשור האחרון סייע הארגון לחקלאים רבים כנגד פשיעה חקלאית והפעיל מתנדבים, אזרחים טובים מכל רחבי הארץ, שהתגייסו בלב חפץ לסייע לחקלאים בשמירה ובנוכחות על השטחים הפתוחים, ובכך מאפשרים להם פשוט לשון בשקט, כך בדיוק ניתן להרחיב את היריעה וליצר כוח אזרחי התנדבותי שיאפשר לכל אזרח בישראל, יהודי וערבי כאחד, שביטחונו האישי נפגע, לישון בשקט.

המטרה - חיזוק תחושת הביטחון של התושבים והגברת המעורבות החברתית בדרך של גיוס מתנדבים שתאפשר חזרה לשגרת חיים ללא פחד.

הדרך - נוכחות מוגברת באזורים המועדים לפורענות ובנק' חיכוך ומניעת התפרעויות, פשיעה, ביזה, הצתות ומעשי אלימות כנגד אזרחים תמימים ורכוש בתוך שטחי ישראל ושמירה על הסדר הציבורי. הכל בשיתוף פעולה מלא עם משטרת ישראל וגורמי אכיפת החוק.

היעד - הקמת 5 יחידות התנדבותיות ייעודיות שתאוישנה על-ידי בוגרי יחידות קרביות יוצאי מערך המילואים של צה"ל (כ-1000 איש בכל יחידה בגילאים +36) ושילובם בהתנדבות ביחידה המשותפת של השומר החדש במג"ב - יחידה הפועלת מספר שנים בשיתוף פעולה מצוין ורשמה הצלחות רבות בטיפול בפשיעה החקלאית בשטחים הפתוחים, מניעת טרור חקלאי והשבת הביטחון האישי במרחב הכפרי:

יחידה צפונית – אזור יישובי הגליל

יחידה דרומית – אזור עוטף באר שבע והפזורה

יחידת מרכז – חדרה גדרה

יחידת פרוטקשן – אתרי בניה, אזורי תעשייה ובתי עסק

יחידת מוקדי חיכוך וערים מעורבות

במקביל בהמשך, הקמת שתי יחידות עורף למערך: האחת שתסייע באיסוף מודיעין ושימוש באמצעים טכנולוגיים שיביאו לאכיפה אפקטיבית והשנייה שתלווה את ההליך המשפטי ותביא לענישה מחמירה של פורעי חוק בישראל.

מערך המילואים בצה"ל משחרר מדי שנה אלפי לוחמים מחובת גיוס למילואים. לוחמים אלו בדרך כלל, בעלי מוטיבציה גבוהה להמשיך ולתרום למדינה בכל דרך. התוכנית מבקשת שבמסגרת השחרור שלהם משירות במילואים, יוצע להם לעבור להתנדבות במערך המילואים במג"ב ולשבצם על בסיס הנתונים האישיים, ההכשרות שעברו ועל-פי הצורך, ביחידות שתוקמנה. המתנדבים יקראו לכ-15 ימי מילואים בשנה ועוד כ-3 ימי ריענון ויתוגמלו על כך בימי מילואים.

השומר החדש ביצע בחמש השנים האחרונות מודל דומה במסגרת היחידה המשותפת של השומר החדש במג"ב. המודל זכה להיענות גבוהה ביותר מצד מתנדבים (על אף שאינו כולל כל תגמול עבור ההתנדבות) והביא לירידה משמעותית בהיקפי השפיעה החקלאית באזורים בהם פועל המודל.

בנוסף להקמת יחידות ההתנדבות על בסיס יוצאי מערך המילואים כאמור, תכנית השומר החדש לחיזוק הביטחון האישי לתושבי ישראל כוללת פעולות בכמה מישורים לטווח הארוך (כעשור קדימה) לחיזוק המשילות:

- הקמת מכון ייעודי לביטחון הפנים בישראל אשר יהיה אמון על כתיבת תכנית עומק לאומית להשבת הביטחון האישי והמשילות, מחקר ופיתוח.

- קידום החלטות ממשלה:

1. החלטת ממשלה שתעגן את המהלך ואת תקצובו ואשר תכלול עידוד/תגמול של מערך המתנדבים בדרך של נק' זיכוי במס הכנסה ו/או תגמול בעבור ימי התנדבות בדומה לימי מילואים.
2. החלטת ממשלה ייעודית לטיפול בהתפרעויות על רקע לאומני ושמירה על הביטחון האישי של אזרחי ישראל.
3. החלטת ממשלה להקמת קבינט שרים לביטחון פנים בישראל בדומה לקבינט הקורונה שהוקם ולקבינט הביטחוני.
4. החלטת ממשלה להקמת קרן ביטוח/רשת ביטחון לעסקים וגורמים פרטיים הסובלים מתופעת הפרוטקשן.

- קידום חקיקה:

1. חקיקה להחמרת ענישה כנגד מתפרעים על רקע לאומני שתכלול קנס כספי גבוהה במיוחד אשר יינתן ללא צורך בהוכחת נזק, ובנוסף, שלילת זכאות לסבסוד צולב של מספר שירותים הניתנים על-ידי המדינה לתקופה קצובה של עד 6 שנים.
2. חקיקה להחמרת ענישה כנגד מפרי חוק בנושאים שיוגדרו כמכת מדינה (פשעה חקלאית, דורשי דמי חסות, שימוש בנשק בלתי חוקי, וכד').

לצד אלו, ועל מנת להשלים את הטיפול בהיעדר המשילות, יש להקים פורום משפטי שיילווה את המקרים, יסייע בהגשת תביעות ויוודא שהתלונות מבשילות להגשת כתבי אישום ובתי המשפט אכן ממצים את הדין עם פורעי החוק למען יראו ויראו.

נכתב על-ידי אוריאל גזית, עו"ד – ממונה קשרי ממשל ויעוץ משפטי בארגון השומר החדש